

הלכות שבת רמדרמה

לא

שיוציאו בשבת מפני מראית העין שיאמרו שבשבת מסר להם וכמו שיתבאר בס' רמ"ז ע"ש:

כא ואם הוא בענין שיש חשש מראית העין אין להתיר מחמת הפסד מרובה שיפסיד הישראל בכל שבתות השנה אלא אם כן הוא בענין שמפסיד הרבה מכיסו ממה שצריך לשלם להשר ולפועלים ויתר הוצאותיו אבל אם הוא בענין שלא יפסיד כלום מכיסו אלא שמפסיד הריחה שהיה יכול להרויח הרבה בעשיית המלאה גם בשבתות אין מתירין לו בשביל כך איסור של מראית העין ואינו דומה למכס ולמטבע שאף אם הוא בענין שלא יפסיד כלום מכיסו אלא משום שלא יפסיד הריחה של השבתות התירו לו איסור מראית העין^{קט} לפי שהמכס כבר נתחייבו בו הנכרים הסוחרים העוברים בשבת ליתנו להמלך והישראל כבר קנה חוב זה מהמלך^{קס} נמצא שאם לא ימלנו הישראל מהסוחרים הרי זה כמפסיד הריחה שבא כבר לכיסו וכן המטבעות שיעשו עושי המלאכה אשר למלך בעל כרחו של ישראל כבר הם קנויים לישראל ואם לא ימלם הישראל הרי זה כמפסיד הריחה שבא כבר לכיסו^{קי}:

כב וישראלים ששוכרים מהשר שיהיה רשות בידם לחפור בהרים למצוא העפר שעושים ממנו ברזל ושורפים וצורפים העפר יום ולילה לא ישבתו עד כלות משך זמן שבויותם ועוברים להם פועלים לכך לשנה או לחדש וקוצצים להם שכר כך וכך בעד כך וכך ברזל הרי דינם כדין שוכר את המלאה לכל דבר^{קכא} אם הוא בענין שאין לחוש למראית העין ע"ד שנתבאר בס' רמ"ז קכב ע"ש וכן הדין בשוכרי היתוך הווכיית מהשרים^{קכג} וכן בכל כיוצא בזה:

ר"מא ישראל ונכרי איך יתנהגו בשותפות. וכו' י"ט סעיפים:

א ישראל ונכרי שקיבלו שדה בשותפות^א שיהיה מוטל על שניהם^ב לעמול להרוש ולרועו ושאר כל עבודות השרה וכשיגיע הקציר ימלו חלק בפירות בעד עבודתם לא יאמר הישראל להנכרי עבוד אתה בשבת וכשיגיע הקציר תמול חלקך בפירות כנגד עבודתך גם בשבתות ואני אעבוד כנגד זה יום אחד בחול ואמול חלקי בפירות כנגד עבודתי בחול^{אע"פ} שהנכרי מתכוין בעבודתו בשבת למוכר עצמו ומותר לומר לנכרי עשה מלאכה בשבת לצורךך כמו שיתבאר בס' ש"ד^א מכל מקום כיון שעבודת השרה מוטלת בכל יום ויום על שניהם כשהו חצי יום על זה וחצי יום על זה^{א"כ}

סימן רמה

- א ברייתא ע"ז כב, א. מור ריש הסי'.
- ב ראה רש"י שם ד"ה שקיבלו.
- ג ספר התרווח ס' קנז. ב"י תהלת הסי'. וראה גם מ"א ס"ק ב. בק"א ס"ק ב.
- ד סעיף לה. וראה ק"א ס"ק ד ד"ה ועוד יש לפרש, שג"ה רק לשיטת המ"א דלקמן שם ס"ק כב, כששאין ריוח לישראל מותר לומר לו אפילו בחפצים של ישראל, ושם כאן אחרי שאמר לו מול כל אין לישראל ריוח כמעשה שבת. וראה לקמן שם מ"ה דק"י"ל שאמר בה אפילו כשאין ריוח לישראל. וראה מ"ג ועינים. ביאורי השולחן ע"י קפ"ד.
- ה רש"י ד"ן שם ד"ה שקיבלו וד"ה לא יאמר. לבוש ס"א.

ק"ז סעיף ד"ה.

קזח ראה הגרות בש"ע אדמו"ר ע"י 29.

ק"ט ראה ביאורי השולחן ע"י קפב.

קכ ש"ת רש"י שם (לכ"ו א"ל) ה"ה גם כאן קובע לו מלאכתו בשבת, כדלעיל ס"ב). פנים מאירות שם (לכ"ו מקב"ע על ביטולו ואיסור משתמשא ליה, שאמור לדעתו, כמבואר בק"א ס"ק ז).

קכא ע"י תשובות פנים מאירות ס"י דח (שדלענתו אמר בה ובמלה, ולד"ן מותר בשניהם, כמבואר בק"א ס"ק ז).

קכב סעיף גז (שלא נטו שנו עליו, וברלעיל ס"ב).

קכג שם בה מדיי בש"ת פנים מאירות שם.

כשהישראל אומר להנכרי שיעבוד בשבת כל היום והוא יעבוד כנגד זה יום אחד שלם בחול הרי זה כמעמיד פועל במקומו שיעשה מלאכתו בשבת¹:

ב ואפילו אם לא אמר להנכרי כלום אלא הנכרי מעצמו היה עובד כל ימי השבתות והישראל היה עובד כנגדן בחול (בסתם שלא פירש שעושה כן לפרוע להנכרי שהתקם בשבילו בשבת)²! אמור להישראל שיבא לחשבון עם הנכרי³ בשעת חלוקת הפירות ולומר נחלוק בשוה שכל יום השבת שעבדת עבדתי כנגדו בחול⁴ לפי שבוה הוא מנלה דעתו שזה שעבד יום שלם בחול עבד חציו בשביל הנכרי כדי לפרוע להנכרי שעבד בשבילו חצי יום השבת ונמצא עבודת חצי יום השבת נחשבת על שמו והרי זה נוטל שכר שבת⁵ שלא בהבלעה שהרי מזכיר את יום השבת כפרוש אלא יניח להנכרי שמה⁶ ירצה יטול לעצמו החלה כנגד כל השבתות שעבד הוא לבדו והשאר יחלוק עמו בשוה⁷.

ואם נתרצה הנכרי מאליו לחלוק עמו בשוה בלא שיחשוב עמו הישראל יום החול כנגד יום השבת⁸ או אפילו נטל הנכרי חלקו גם בעד השבתות שעבד והניח להישראל חלקו גם בעד ימות החול שעבד לבדו אלא שעשה כן מאליו בלא שיחשוב עמו הישראל⁹ יש מתירין¹⁰ דכיון שלא נילה הישראל עצמו דעתו בפירוש שיש לו חלק בעבודת הנכרי בשבתות אין כאן שכר שבת כלל¹¹ ויש אוסרין¹² בשניהם¹³ מטעם שיחבתר¹⁴ וכן עיקר ומכל מקום במקום הפסד גדול יש לסמוך על דברי המתירין¹⁵:

ג ואם מתחלה בשעה שקבלו השדה התנה הישראל עם הנכרי¹⁶ שביום השבת לא יהיה מוטל כלל על הישראל לעבוד בשדה רק על הנכרי לבדו וביום אחד בחול יהיה מוטל על הישראל לבדו הרי זה מותר דכיון שהתנה עמו בשעה שקיבל עליו עבודת השדה שלא יהיה מוטל עליו כלל בשבת נמצא שבשבת אין להישראל חלק בשדה כלל¹⁷ אלא כולה מוטלת על הנכרי לבדו בשבת ואין הנכרי עושה כלל בעד הישראל וכולה מוטלת על הישראל לבדו ביום אחד בחול¹⁸.

ולפיכך מותר לו אח"כ לבא עמו בחשבון לחשוב ימי החול שעבד הוא לבדו כנגד שבתות שעבד הנכרי לבדו ולחלוק הפירות בשוה ואין זה נוטל שכר שבת אלא שכר ימי החול¹⁹:

ד ישראל ונכרי שהיו שותפין במלאכה או בסחורה כחנות אם התנו מתחלה בשעה שנשתתפו שיהא שכר יום השבת לנכרי בלבדו הן רב הן מעט ושכר יום א' אחר

יד כפיא דלא איפשטא שם, לפי רבנו ירוהם. מ"א שם.
יז ראה ק"א ס"ק ב שלפירוש זה האיבעיא רק בשדה, ולקמן מ"ו בשאר מלאכות הובא רק הפירוש ואי.
יח ה"א י"ו שם מ"ג כה. וטור בשבט. רמ"א ס"א.
יט ראה ק"א סק"ג.
יז רמב"ם שם. שו"ע סוס"א.
יח מ"א סק"ג.
יט לקמן סוף ס"ו. ובק"א ס"ק ג.
כ דמ"א ס"א.
כא ברייתא ע"ז שם כב, א.
כב ס' התרומה סוס"י קמן, לפירוש ה"ב' ריש ה"ב'.
כג מ"א ס"ק ב.
כד משמעות רש"י שם ד"ה ואם באו לחשבון מור והפסקים שהביא מ"ו בסנה"י ישראל ועמ"ל. וראה ק"א סק"א ד"ה ולענין הלכה.

1 תוס' שם ד"ה לא יאמר. לבוש שם. מ"א סק"א. וראה מה שהאר"ך בק"א ס"ק ד, שעיקר טעם זה בשבתים הוא כשאין המלאכה מוטלת על שניהם ויש ריחה לישראל כבשעת השבת (כמנענה דהגורו דלקמן ס"ב). וראה ביאורי השולחן ע"קפה.
2 רמב"ם פ"ו ה"ו (לפי דמ"מ שם, וב"י ד"ה ועל ואם באו לחשבון). רש"י שם ד"ה ואם באו. סוס"ג לית סה (כא, ד). ספר התרומה ס' קמן. מור ולבוש ס"ב.
3 ברייתא ע"ז שם.
4 משמעות רש"י שם ד"ה ואם באו ד"ה סתמא מאי.
5 דש"י שם ד"ה אמר.
6 אוצ"ל: שם.
7 רמב"ם פ"ו ה"ו. שו"ע ס"א.
8 ע"ז שם בב"ט דלא איפשטא, לפי רש"י שם ד"ה סתמא מאי. מ"א סק"ג.

הלכות שבת רמה

לג

השבת כנגדו לישראל בלבדו הרי זה מותר^כ מטעם שנתבאר ואפילו אם אה"כ נתרצה הנכרי לחלוק עמו כל השנה בשנה אין בכך כלום^כ שמתנה הוא שנותן לו^כ. אבל אם באו (א) לחשבון אה"כ שאמר הנכרי לישראל אתה נמלת בלבדך בחול מנה

קונטרס אחרון

(א) אבל אם באו בו לכאורה^א יש בזה ג' שיטות^ב.

דעת רש"י^ג וספר התרומה^ד וסמ"ג^ה ורבינו ירוחם^ו וטור דאפילו באו לחשבון שרי כשהנתנו, אלא דאינהו מיירי בשדה, שהחשבון בשדה אינו סותר התנאי, שאף לפי התנאי יכולך לבא לחשבון לחלוק בשנה כיון שעבד הישראל יום שלם כנגד השבת^ז. וגם רב שרירא^ח והראב"י^ט אפשר דמודים בזה, דעיקר הטעם הוא משום דאיגלאי מילתא למפרע דהערמה בעלמא הוה התנאי שהנתנו שהשבת יהיה להנכרי בין רב בין מעט, וזה לא שייך בשדה^י. ובהא אתי שפיר דלא תיקשי ממ"ש בטור יו"ד^{יא} למ"ש כאן^{יב} ודו"ק.

והמגיד משנה^{יג} והב"י^{יד} והט"ז^{טו} כאן^{טז} וביו"ד סי' רצ"ד^{יז} בשם הב"ח^{יח}, והש"ך שם^{יט} הוסיפו, דאף שהנתנו שהשבת יהיה להנכרי הן רב הן מעט אפילו הכי שרי לבא לחשבון.

ודעת רב שרירא והראב"ד (והט"ז ביו"ד) דאם באו לחשבון אחר שהנתנו אסור, ומשמע מלשון רב שרירא דבסתמא מותר, וכן פסק בשו"ע^כ, וכן דעת מהרי"א^{כא} אלא שנתפסק בסתמא, וכן דעת הפרי חדש הל' פסח סי' ת"ץ (אלא שמשמע מדבריו שכן הוא גם דעת הש"ך וזה אינו), וכן פסק בטור ושו"ע יו"ד סי' רצ"ד דלא כשי"ך שנדחק מאד לישבם לפי שיטתו, ופשוט דבריהם לא משמע הכי, והדבר ברור שהרב כ"י בשו"ע חזר בו ממ"ש כ"י כאן לדעת הרמב"ם כדעת המגיד משנה, ולכן כתב כאן בשו"ע סי"ב אם נתרצה כ"י דמשמע אם באו לחשבון אסור אפילו אחר שהנתנו, ולכן דלג ביו"ד שם^{כב} תיבות אם התנו כזה שברמב"ם^{כג}:

ולענין הלכה אין לזוז ממשמעות פסק הש"ע להחמיר בבאו לחשבון, כדעת רב שרירא והראב"ד ומהרי"א והטור יו"ד, ואפשר דגם רש"י^{כד} וכל סיעתו מודים בזה דאינהו מיירי בשדה. ואף אם פליגי מכל מקום אין לזוז מפסק השו"ע כיון שכן הוא ג"כ דעת המ"א^{כה} והט"ז^{כו} והפרי חדש וטור ושו"ע ביו"ד. אבל בשדה יש להקל, דאפשר דכולי עלמא מודו בהא לרש"י וסיעתו. ואף אם פליגי מכל מקום יש לסמוך בזה על הכרעת הב"י וט"ז^{כז} כאן והש"ך להקל בדברי סופרים, כיון שלא נמצא בשו"ע הפך מזה בשדה. דמ"ש כאן בס"ב פשיטא דלא קאי אשדה,

כה וזב"ם פ"ז ה"ז. שו"ע סי"א.
כו מר"י אבהב ד"ה ואם לא (מסתפק בזה). כ"י ד"ה (כתב הגאון (מתיר). שו"ע סי"ב.

צינונים לקונטרס אחרון

- א כללות קו"א זה ראה העור"ב בקו"א ע' יז ואילך.
- ביאורי השולחן ע' שיט ואילך.
- ב בהתנו ובאו לחשבון; (א) שאסור בשדה ובשאר מלאכות. (ב) שמתיר בשניהם. (ג) שמתיר בשדה ואסור בשאר מלאכות. ופסק כדעת המכרעת שבס"ג.
- הח"י בשדה ובס"ד אפי' בשאר מלאכות.
- ג ע"ז כב, א ד"ה ואם באו.
- ד סי' קמז.
- ה ל"ח סה (כא, ד).
- ו תתיב יב ח"י"ב (פב, ע"ב).
- ז ראה ביאורי השולחן ע' קפר וע' שכ.
- ח תשובות הגאונים סי' מג. הובא בב"י ד"ה וז"ל תשובת.
- ט הובא כ"י"ן סוף ק"ד ע"ז.
- י ראה כללי אמרה לנכרי ע' פג.
- יא סי' רעד (גבי ערלה); ואפילו אם התנו תחלה אם באו לחשבון כ"י.
- יב ואפילו לא אמר כן בפירוש אלא כשבאין לחשבון כ"י.
- יג פ"ה ה"ז.
- יד ד"ה ועל ואם באו לחשבון.
- טו סק"ב. שכולם פירשו דברי הרמב"ם (דמיירי בשאר מלאכות) שאם התנו מותר לבוא לחשבון.
- טז סק"ב.
- יז סוף ס"ק כז.
- יח סוף ב.
- יט ד"ה ואם לא התנו, הובא בב"י ד"ה וכתב הגאון.
- כ סי' רעד ס"ג.
- כא פ"י מהל' מאכלות אסורות הי"ד (דמשמע שלא אפי' אלא אם התנו שיכירו לחשבון, כמו שפירש הש"ך שם).
- כב ס"ק ב.

ואני נמלתי בשבת צ' וזו מלא לי ער שיהיה לנו חלקים שוים וכל שכן אם אמר כן הישראל להנכרי^כ שנמצא התנאי שהתנו בתחלה שיהא שכר השבת להנכרי בלבדו הן רב הן מעט לא היה אלא הערמה בעלמא^כ אלא הנכרי התעסק בשבת גם בעד הישראל ובשביל זה התעסק הישראל בחול גם בעד הנכרי לכך הם חולקים אח"כ בשוה ונמצא שגם הישראל נוטל שכר שבת ונוטלו שלא בהבלעה שהרי מוכר לו את יום השבת בפירוש לפיכך צריך שינוח להנכרי שיטול לעצמו אם ירצה שכר כל השבתות ואח"כ יחלוק עמו בשוה:

ה' כמה דברים אמורים כשהיה שכר השבת ידוע אבל אם אינו ידוע יכול לחלוק עמו כל השכר בשוה^כ כיון שהתנה עמו שיהא שכר יום אחד לו לבדו כנגד שכר יום השבת שיטול הנכרי לבדו ומן הסתם שכר יום אחד שוה לחבירו לפיכך חולקין כל השכר בשוה^כ:

ז ואם לא התנו בתחלה בשעה שנשתתפו וגם אחר שנשתתפו לא אמר הישראל להנכרי שיתעסק בשבת והוא יתעסק כנגד זה יום אחד בחול אלא הנכרי מעצמו התעסק בשבת והישראל בלבדו התעסק יום אחד בחול (סתם שלא פירש שמתעסק בלבדו בעבור שהנכרי התעסק בלבדו בשבת)^כ אם אח"כ נתרצה הנכרי לחלוק עמו כל השכר בשוה^כ מאילו בלא שיחשוב עמו הישראל וגם הנכרי (ג) לא הוכרז לו

קונטרס אחרון

דבשה לא שייך אם נתרצה לחלוק בשוה דע"כ צריך לחלוק בשוה, והמ"א לא איירי בדשה כמבואר בלשונו ע"ש (ובב"ח^כ ובש"ך^כ ובט"ז^כ ביו"ד בשם הב"ח זצ"ל):

(ב) לא חוזר בו' הנה ד' במ"א ס"קא^כ מבואר^כ דלא שרי אלא בהבלעה, וכן כתב ב"י^כ בשם הר"ב^כ דאין תקנה ליטול שכר כנגד השבת אלא אם כן יחלוק עמו שכן כל השבוע יחד כדי שיהיה בהבלעה, ולא מצא תקנה שיטול סתם שכר יום אחד לעצמו כנגד שכר השבת אלא שלא יאמר כן בפיו, כדמשמע לכאורה מלשון רבינו ירוחם^כ שהעתיק במ"א ס"ג^כ, אלא ודאי דזה אסור משום שכר שבת שלא בהבלעה^כ (וכן משמע בהדיא בתוס'^כ שלא עשה ר"ת תקנה זו). דאין לומר^כ דהתם מיירי אליבא דהרמב"ם, דהא במ"א סי' רמ"ו סק"ג^כ כתב בשם דרכי

לב כרעיל ס"ב לענין שדה.
 לג ראה ק"א ס"ב, שיהא או הוי שכר שבת בהבלעה, משא"כ כשהנכרי נוטל מאלו שכר יום השבת הן רב הן מעט ודו"ק נוטל שכר יום חול, הוי שכר שבת שלא בהבלעה ואמרו לחבירו הכל, כדלקמן ס' רמז ס"א (משא"כ לעיל שם לענין שדה, גם בה אפינאי, רלא אפינאי).

כח תשובת האונ"ס בשם רב שרידא נאון. הובא בב"י ר"ת וז"ל תשובת. ראב"ד ע"ז שם ר"ה ואם באו. הובא בה"ן ספ"ק ת"י. בית ר"ה כתב הר"ן. מ"א ס"ב. ט"ז בירוד ט"ו רצד ספ"ב. וראה ק"א ס"א א.
 כט ראב"ד שם.
 ל ראה באורי השולחן ע"ק קצה.
 לא שו"ת דב"ח ס"י ק. מ"א סוף סק"ב. וראה צ"צ האו"ח ס"י ד' את ב.

צינונים לקונטרס אחרון

כט וסיים דפליגי בתרווייהו.
 ל ולכן הובאה כאן בפנים המחלוקת רק בחלקו בשוה, דהוי בהבלעה.
 לא ע"ז כב, א ד"ה לא, דמיידי שהיה הנכרי ליקח שכר יום השבת בחנו, ומ"מ לא התייר ר"ת (בלקח מאלו) אלא כשהתנו. וראה גם לקמן ס"ד, וק"א ס"ק ד בתחלתו.
 לב דאדרבא המחלוקת היא רק בלא הבלעה, שריבנו ירוחם מתייר כהראש (ע"ז פ"א סוס"י כה) והר"ב^כ אומר כהרמב"ם (פ"ו הי"ז) משא"כ בהבלעה מותר לדברי הכל.
 לג ולקמן שם ס"ד.

כג דהי ישראל.
 כד לכללות ק"א זה ראה הע"ב בק"א ע' כד ואילך. ביאורי השולחן ע"ש שבב ואילך.
 כה הר"ן דלקמן ס"ו, ומה וראים שגם כאן לא שרי להמתירם אלא כשהולקים השכר בשוה דהוי בהבלעה.
 כו בסוף הסימן.
 כז ס"י קנא.
 כח נתיב יב ח"י"ב (פכ, סע"ב): ישראל וגוי שקיבלו שדה כ"ו ואם סתמא ליקח הגוי בשבת בלא אמירת ישראל מותר (משמע לכאורה שלוקח לעצמו השכר של שבת, ולא המלאכה של שבת).

הלכות שבת רמה

לה

השבתות כלל אלא חלק עמו סתם¹⁷ יש מתירין¹⁸ שהרי אין כאן איסור משום שבר שבת כיון שנוטלו בהבלעה עם שאר הימים¹⁷ ויש אוסרים¹² אלא יניח להנכרי שבר כל השבתות ואם אין שבר השבתות ידוע יניח לו שביעית השבר והשאר יחלוק עמו בבושה שאם יחלוק עמו כל השבר בשוה ויהנה הישראל משכר שבת (ג) נמצא שלמפרע היה

קונטרס אחרון

משה¹⁷ דלא סמכינן על הריב"ש אלא בהפסד מרובה, דא סמכינן על הרא"ש דסתמא מותר ע"ש בררכי משה. ועיין ברבינו ירוחם דמייירי בשדה¹⁷, ובשדה פירש בספרי התרומה¹⁷ ובי"א¹⁷ ומ"א¹⁷ דטול בשבת היינו כשעת הקציר כנגד עמלך בשבת¹⁷ כו', ולפי זה בסתמא¹⁹ אף לפי פירוש הרבינו ירוחם דהיינו מעצמו לקח כנגד השבת והגית לישראל כנגד החול אפילו הכי אין בו משום שבר שבת כלל, כמבואר להדיא מפרש"י¹⁸ שפירש על אם באו לחשבון דגלי דעתיה דגוי שלוחו הוה ושכר שבת קא שקיל עכ"ל, משמע דלא הוה שבר שבת אלא כשהגוי הוה שלוחו, והיינו כשגילה הישראל דעתו כשבר לחשבון, אבל בלאו הכי כיון דלא הוה שלוחו אין כאן שבר שבת כלל, שהרי אינו נוטל שבר בעד העבודה שעבד הגוי בחלקו בשבת, אלא בעד השכר שנטל הנכרי בעבור עבודתו¹⁹, ואין זה שבר שבת כלל אלא אם כן הנכרי היה שלוחו, שאז נוטל הישראל השכר בעד עבודה שעבד הנכרי בשבילו. משא"כ בשותפים במלאכה וסחורה ותגור ורחיים ומרתק, שכשהנכרי נוטל כל השכר של יום השבת הרי זה כאילו השכיר לו הישראל חלקו ליום השבת והנכרי נותן לו שכר על זה מחלקו, כמ"ש התוספות¹⁹ שהביא במ"א סק"ג (אבל בשדה לא שייך לומר שהנכרי נותן לו שכר בעד שהניחו לעבוד בחלקו¹⁷), לפיכך אין היתר אלא בהבלעה כמ"ש הריב"ש. והיינו בעיא דסתמא לפי נדונים אלו דמלאכה וסחורה ודומיהם, ונלמדת מבעיא דשדה¹⁸, דצד האיסור בשדה אינו משום שבר שבת לפירש"י¹⁸ שפירש סתמא היינו שחולקים בבושה והיינו בהבלעה (אבל לפירוש רבינו ירוחם יש לומר שהאיסור הוא נמשום שבר שבת כמ"ש לקמן¹⁸), אלא האיסור בסתמא הוא כמ"ש לקמן בפנים עיין שם:

(ג) נמצא שלמפרע וכו' ממה¹⁸ שכתב המ"א¹⁸ דבתגור שאין עושין בו מלאכה בעצמן מותר לחלוק סתם, ור"ל אף לדעת הרמב"ם¹ דאוסר בסתם, מזה מוכח שטעמו של הרמב"ם הוא משום דהוה כשלוחו. והא דאוסר הש"ך ביו"ד שם¹⁸ בסתמא גבי ערלה דלא מיתסר משום שליחות, היינו משום דגבי ערלה לא שייך היתר דהבלעה כמו בשכר שבת. ומ"ש הש"ך שהוא

לו ש"ת רוב"ש סי' קנא. וברלקמן סי' רמז ס"ה. וראה ק"א סי' ב. קובץ דברי תורה ח"ז ע' נג. לו רמב"ם שם. ש"ע סי' א.

לד בעי' דלא איפשטא שם. ר"ת בתוס' שם ר"ה א (דמייירי המונה אף בשאר מלאכות). לה רא"ש שם פ"א סוף סי' כה. טור בשנו. רמ"א ס"א.

צינונים לקונטרס אחרון

לד שם ס"ק ו: דיש חולקים במה שהתיר אם חלקו סתם.
לה אלא צריך לומר, שבלא הבלעה אסור לרברי הכל (בשאר מלאכות), ומה שרבינו ירוחם התיר אפילו בלא הבלעה היינו כיון דמייירי בשדה. ולכן הוכחא לעיל סי' ב (גבי שדה) המחלוקת בשתייהן (הן כשחולקים בשוה והן כשנטל כל אחד בעד הימים שעבד).
לו סי' קמז.
לז בתחלה הסימן.
לח סק"ב.
לה הרי גם הם מפרשים כרבינו ירוחם דמייירי שהנכרי לוקח כנגד יום מלאכתו (ואין חולקים בשוה בהבלעה).
מ האביעאי של הנמרא שם בסתמא.
מא ע"ז שם ד"ה אסור.
מב שעבד הנכרי לצורך עצמו.

מג שם, בשם רבינו אלחנן: והוה ליה כמשכר תגור בשבת.
מד ראה זכרון יוסף סי' קמא. ביאורי השלחן ע' שבר.
מה דלפי פירוש זה שהאיביעאי הוא בסתמא כשחולקים בשוה, חלה איבעיה זו גם על מלאכה וסחורה, שדומים בזה לשדה (משא"כ לפירוש רבינו ירוחם שהאיביעאי הוא כשנטל בעד ימי מלאכתו, בזה היא אסור במלאכה וסחורה).
מו ע"ז שם ד"ה סתמא.
מז ק"א סק"ג.
מח לכללות ק"א זה ראה הע"ב בק"א ע' כט ואילך. ביאורי השולחן ע' שבו ואילך.
מט ס"ק א.
נ פ"ו הי"דח.
נא סי' רצד ס"ק כו.

להישראל חלק בעבודת הנכרי בשבתות והיה הנכרי עובד בשבילו כאילו היה שלוהו¹⁰ וכן עיקר אם לא בהפסד גדול¹¹ שאז יש לסמוך על סכרא הראשונה כמו שנתבאר¹²:

ז אבל אם היו שותפין ברבר שאין צריך לעשות בו שום מלאכה כגון שהיו שותפין בתנור שכל מי שמסיק התנור ואופה בו נותן להם שכר ואין מוטל עליהם כלל עסק היסק התנור רק עסק קבלת השכר מוטל על שניהם בשוה אע"פ שלא התנו בתחלה בשעה שנשתתפו שיהא עסק קבלת השכר מוטל על הנכרי לבדו שיקבל לעצמו שכר השבת הן רב הן מעט ושכר יום אחד להישראל לבדו אם אח"כ לא אמר להנכרי שיתעסק לבדו לקבל שכר השבת ושיתעסק הוא לבדו לקבל שכר יום אחר¹³ אלא הנכרי מעצמו התעסק לבדו לקבל שכר השבת והישראל לבדו התעסק ביום אחר ואח"כ בשעת חלוקת נתרצה הנכרי מאליו לחלוק כל השכר בשוה הרי זה מותר לדברי הכל שבאין אין לומר משום שנמצא שלמפרע היה להישראל חלק בעבודת הנכרי בשבתות והיה הנכרי עובד בשבילו שהרי כאן לא עבד הנכרי כלום רק שקיבל שכר השבת ושכר זה נטלו ממנו הישראל בהבלעה שכשאר הימים¹⁴:

ח ואפילו אם הם שותפין ברבר שצריך לעשות בו מלאכה אם אין הישראל עושה בחול כנגד מה שהנכרי עושה בשבת אלא כל ימות החול הם מתעסקים בשוה שניהם ביחד או זה חצי יום וזה חצי יום או זה יום וזה יום לבד מיום השבת שהנכרי מתעסק בו לבדו או מותר להישראל לחלוק עמו כל השכר בשוה¹⁵ לדברי הכל¹⁶ רכיון שאין הישראל פורע להנכרי כלום בעד עבודתו בשבת שהרי אינו עובד כנגדו זה בחול כלום אי"כ מה שעובד הנכרי בשבת לבדו הוא מתכוין למוכת עצמו בלבד כדי להשתכר ואינו בשלחו של הישראל שאינו עושה בשבילו כלל¹⁷ ואף שאח"כ מגיע להישראל הנאה מזה שחולק עמו בשוה אין בכך כלום כיון שהנכרי לא נתכוין להנאת הישראל אלא למוכת עצמו¹⁸.

קונטרס אחרון

מבעיא דלא איפשטא¹⁹, י"ל דס"ל כמ"ש המ"א בשם רבינו ירוחם²⁰ דהבעיא היא כשלקת הנכרי בשביל שבת והניח כנגד זה לישראל, ומיירי בכהאי גוונא דאין כאן הבלעה שהנכרי מפרש להישראל שנתון לו שכר כנגד השבת, והבעיא היא אי אמרינן דדוקא בעינן דגלי דעתיה כשבאו לחשבון אבל בלאו הכי אין כאן שכר שבת, או דילמא אפילו לא גלי דעתיה מכל מקום כשנוטל שכר כנגד השבת נמצא שלמפרע כו"י²¹ (כמ"ש בפנים²²), ואיכא שכר שבת כיון שהנכרי היה בשלוחו, וממילא בערלה אסור לפי ב' צדדי האיבעיא, אפילו כשבאו לחלוק סתם בשוה²³, דהא בערלה לא שייך הבלעה, וז"ש השי"ך מוכח מבעיא דדוקי":

לח משמעות המ"א סק"א. ע"י שי"ך יליד (הסי' וצד ס"ק בו דדוקי. ונתבאר בק"א סק"ג.	מב מ"א סק"א.
לט רמ"א ס"א.	מג ר"ן מפ"ק ר"ע"ו. וכשבת ס"פ פז (ב, ג) ד"ה וישראל דנז"א ס"א.
מ לעיל ס"ב (בשדה). וכו"ה לקמן ס"ו. ס"י רמז ס"ה.	מד ראה ב"י ד"ה ונרוזין. ב"ח ר"ה ר"ב הרב ר"ן.
מא שיה אסור משום הכבוי' לעיל ס"י רמז ס"ג (במסנר). וראה ביאורי השלחן ע"י קצנצו.	מה ר"ן שם. וראה גם לקמן פמ"ד י"ז.
	מו ר"ן שם. מ"א סק"ה.

ציונים לקונטרס אחרון

- גב שאיסור סתמא בערלה מוכח מבעיא דסתמא גבי שבת, אף שאין נעמם שוה כניל.
 גג שציוין לעיל קו"א ס"ק ב.
 גד ראה ביאורי השלחן ע"י שכו ותי' הרטו.
- נה סעיף ו' (ביאור הטעם, ובסעיף ב' שבי"ה בשדה גם כשלקת הנכרי בשביל שבת כו').
 נו בין אם בשבת פסקין לקולא או להומרא — בוטול הנכרי בשביל שבת, אסור בערלה אפילו לחלוק בשוה.

הלכות שבת רמה

לו

ומכל מקום יזהר שלא לחלוק שכר השבת אלא בהבלעה עם שאר הימים¹⁰¹ אע"פ שמעיקר הדין אין באן איסור משום שכר שבת שהרי אין להישראל חלק כלל במלאכת הנכרי בשבת ומה שחולק עמו בשוה מתנה הוא שנותן לו מכל מקום יש לאסור לפי שנראה הדבר כאלו הוא נוגטל שכר שבת¹⁰² כיון שיש לו חלק באותו דבר שהנכרי עושה בו המלאכה בשבת:

מ וכן ישראל שיש לו תנור שכולו שלו וניתנו לנכרי שיסיקנו ויאפה לכל מי שירצה לאפות ויחלוק עמו השכר בשוה מדי יום ביום יכול לחלוק עמו אף שכר השבתות בהבלעה לפי שהנכרי מתכוין בעבודתו בשבת לטובת עצמו ואינו כשלוחו של הישראל כיון שאין המלאכה מוטלת כלל על הישראל רק על הנכרי לברו¹⁰³ וגם אין הישראל מצוה לו שיעשה בשבת אלא מעצמו הוא עושה להנאת עצמו הישראל נהנה מאליו¹⁰⁴.

ומכל מקום לא ייחזקו לכתחלה להתעסק בתנורו בשבת אלא במקומות שמוותרים שם להשכיר תנור לנכרים והנכרים מתעסקים בתנור אף בשבתות¹⁰⁵ ואין חוששין שם למראית העין מטעם שנתבאר בס"ד רמ"ג¹⁰⁶ אבל במקומות אחרים אסור לכתחלה מפני מראית העין כמו שנתבאר שם לענין שכירות:

י וכן הדין במרחץ ורחיים והנותן¹⁰⁷.

אם אין הישראל חולק עם הנכרי שכר כל הימים בשוה אלא כל השכר של יום אחד להישראל הן רב הן מעט וכל השכר של יום ב' להנכרי הן רב הן מעט (ד) אסור לו

קונטרס אחרון

(ד) אסור לו ליטול בו' אע"פ¹⁰⁸ שלא אמר לו בפירוש טול אתה בשבת¹⁰⁹, דאל"כ למה לא עשה ר"ת¹¹⁰ תקנה זו ועיין מ"ש לעיל¹¹¹:

עיי' בהגהות אשר"י¹¹² שכתב דלא מהני מה שהתנו שיהא התנור קנוי (משמע קנין גמור בגוף התנור) לנכרי בשבת אלא אם כן מקנה לו חלק בתנור שיהא שלו לעולם בשבת עכ"ל. ומ"ש לעולם אינו מלשון עולמית עד עולמי עד, דהא ק"ל מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה לכל מילי בר לענין חמץ, כמ"ש הגהות מיימוניות פ"ו מהל' שבת¹¹³, עיין מ"א ס"י תמ"ח¹¹⁴. ועוד דבתוס'¹¹⁵ לא זכרו הכלל¹¹⁶. ועוד דשדה שקבלה מאחר¹¹⁷ אין קנין לנכרי בשבתות לעולם אלא עד כלות שנה, ומאי איכפת לן הכא כשלאחר זמן מה ישאר התנור כולו לישראל. אלא ודאי

מז ר"ן שם. ותי"א שם.	העין בשותף, כדלקמן ס"ג.
מח ר"ן שם. מ"א סק"ו.	נג סעף פ.
מט ותי"א סק"ו.	נד שריים שוה לתנור ככל האמור לעיל, כמבואר בש"ע
נ שאמרו גם באר"ם, כדלעיל ס"י רמנ סוף ס"ו. וראה	ס"א (מרחץ מבואר בתוספתא דמאי פ"ו ה"ג. והבא
לקמן ס"י רמנ ס"א וש"נ.	בתוס' ע"ז שם. רחיים מבואר ברא"ש ע"ז שם בשם ר"ח.
נא כדלעיל שם וש"נ.	הנותן מבואר ברמב"ם פ"ו ה"ז ולעיל ס"ד). והצטרף
נב ותי"א סק"ג. משא"כ לעיל ס"ח, שאין חוששין למראית	הסעף, ולקמן ס"א"ב מורי בתנור.

ציונים לקונטרס אחרון

נו לכללות קרי'א זה ראה ביאורי השולחן ע"י שכת	סב אות ב.
ואילך.	סג ס"ק ה.
נת ולכן לא הובא לעיל ס"ו היתר דסתמא אלא	סד ע"ז כב, א ד"ה לא.
כשחלקו השכר בשוה.	סה שיקנה לו לעולם.
נט ע"ז כב, א תוס' ד"ה לא.	סז דלעיל בפנים ס"א, ונתבאר בס"ג דמהני מה
ס קרי'א סק"ב.	שתתנו, אף שקבלה רק לשנה.
סא פ"ק דע"ז ס"י כד.	

ליטול שכר יום אחד כנגד שכר יום השבת שנמל הנכרי לעצמו¹⁰ שאם יטול כל השכר של יום אחד בחול כנגד יום השבת נמצא שטרה הנכרי להתעסק בתנור באותו היום

קונטרס אחרון

דמ"ש לעולם ר"ל בין שיסיק לישראל בחול בין שלא יסיק יהיה קנוי לו בשבת¹⁰, וזה נקרא שמקנה לו חלק בתנור, לאפוקי כשאינו מקנה לו חלק בין שיסיק בין שלא יסיק אלא אם יסיק הוא קנוי לו. אף שבאמת הוא נקרא קנין כמשמעות לשון הגהות אשר"י, מכל מקום כיון שהוא בתנאי שיסיק בחול הרי הוא נוטל שכר ומרויח במלאכת השבת, שאם לא היה מסיק בשבת לא היה מסיק לו בחול כמ"ש המ"א בסק"ז, הרי זה דומה לשכירות לענין איסור שכר שבת, ואינו דומה לקנין גמור שאין בו משום שכר שבת כמ"ש המ"א סוף סי' רמ"ז¹¹, ועל זה כתב המ"א¹² דבהבלעה מותר אם התנו, דהיינו שהקנה לו בתנאי כמשמעות לשון הגהות אשר"י, אבל אם לא התנו דהיינו שלא הקנה לו אפילו בתנאי אלא השכירו לו ממש לשבת בעד הסיק החול הרי זה כאילו מעמיד פועל בידים כמבואר בחוטפות¹³. לכן צוה ר"ת לקבל החוב והיה התנור כולו של הנכרי ואחר כך ילונו ויתנה עמו שיטול בשבת, דהוה ליה כאומר שלא יהיה לי חלק בתנור בשבת, מ"ש הבי"ט¹⁴, ונמצא שכולו של הנכרי בשבת ואז לא מחזי כאילו מעמיד כו', דלא אמרינן הכי אלא כשעושה בתנור של ישראל אבל לא כשעושה בתנור שלו¹⁵, ומ"ש בשו"ע¹⁶ דאין תיקון אלא למכור לאחר, ולא די במה שיקנה להנכרי בשבת, משום היתם המלאכה מוטלת על שניהם¹⁷. ומה שצוה ר"ת לקבל החוב, ולא צוה להקנות לו באחד מדרכי הקנייה, לטובת הישראל¹⁸, שכשקבל ממנו וחזרו ומלוה לו יש לו שעבוד על כל פנים גם על החצי של הנכרי, מה שאין כן אם לא היה מלוה לו והיה מקנה לו החצי לא היה לו שום שעבוד עליו שכבר פרע חובו בגביית התנור¹⁹.

ועוד יש לפרש שר"ת עשה כן כדי שלא יהיה חלק להישראל מעולם בתנור בשבת, אבל אם היה מתחלה שלו, אף שמקנהו לו לימים שהשבת בתוכם ה"ל כאילו מעמיד כו', כיון שאומר טול אתה שלשה ימים ואני אטול כנגד זה שלשה ימים הרי כאילו אומר לו שעושה אף בשבת. ובאמירה פשיטא שיש איסור אם יש הנאה לישראל בעשיית המלאכה בשבת, דדמי לנותן בשכר שישב לו בשבת כמו שיתבאר בסיומן ש"ז²⁰ (ע"ש במ"א²¹), כיון שנותן לו התנור שלו, מה שאין כן כשלא היה לו חלק בו מעולם אינו נותן לו כלום משלו, וה"ל כאומר לו עשה בשלך שאין בוה משום איסור אמירה אף שיש בוה הנאה לישראל, לדעת המ"א שפירש בסי' ש"ז דאף כשנותן לו אין איסור אלא כשיש לו הנאה מזה, מכלל דכשאומר לו עשה בשלך שוי בכל גוונא²². ואף אם אין כן דעת המ"א, מכל מקום כשאינו נותן ומקנה לו כלום משלו לא מחזי

נח הנהוה אשוי עם כר. ותוסי' כב. א ר"ה לא יאמר בשם ה"ר אהרן. מ"א ס"ק ג (מיויר בתנור).

ציונים לקונטרס אחרון

תחלה השתופות (שלא תהיה המלאכה מוטלת על שניהם) ואח"כ בחיטות.

ענה ר"ת בחיט.

עו צייה כן. אמנם מחמת איסור אמירה לנכרי סגי במה שמקנה לנכרי עכשיו. ולקמן יזכיר ש"כ"ה דעת המ"א. וכן נפסק לקמן בפנים ס"ב. אלא שנוסף לקמן שם במסגרת "להתנות עם הנכרי (מתחלה)". והוא עפ"י הפירוש השני שמבאר לקמן ברעת ר"ת. עו ולקמן (סדרה עיוין) יתבאר לפי פירוש זה, שר"ת למד מדין שותפות למעשה דתנור ורק לענין נזף התנאי (שצריך להתנות) אבל לא לענין זמן התנאי (שבשותפות צריך להתנות מתחלה, ובמעשה דתנור יכול להקנות ולהתנות עכשיו).

עז סעף לה.

עז ס"ק כט.

פ וברלקמן שם.

טז כמבואר בפנים ס"א.

סח ס"ק יח. ולעיל שם ס"ו.

סט כאן בס"ק ג. ובאופן זה הויר ר"ת להתנות.

וכ"ה לקמן ס"יב שצריך שניהם, להתנות (שמקנה

לו חלק בתנור) והבלעה.

ע בשם ר"ח, דמה"ש אסור אפילו במעשה דתנור.

עא מתחילה הסי' (ד"ה) ואהו דשינין בהתנן, דכיון

שהתנה ואמר טול אתה כו' כאילו התנה שלא

יהיה לו חלק כו', וכדלעיל בפנים ס"ג.

עב כמו באמירה לנכרי לעשות מלאכה של עצמו,

דלקמן שו"ט ס"ה, שאם הוא בחפצים של נכרי

מותר, ויתבאר לקמן.

עג סעף ג. וכ"ה לקמן ס"טו (גבי שדה).

עד כמבואר ברש"י ר"ח ש"ן ד"ה שקיבולו ד"ה לא

יאמר, לכוש ס"א. וכדלעיל בפנים ס"א וז"ל

מטעם כאילו מעמיד פועל בידים, ולכן צריך לבטל

הלכות שבת רמה

לט

של חול בעד שבת יום השבת שנמל כולו לעצמו והרי נהנה הישראל ממורה זה שהוא שבת שלא בהבלעה¹¹:

קונטרס אחרון

כמעמיד פועל בידיים. ומה שהתירו הרמב"ם¹² והשו"ע¹³ להתנות גבי שותפין בסתורה, אף שנתון לו משלו. י"ל דהתם מיירי בענין שכשהתנו מתחלה אין לישראל שום ריוח במעשה שבת, שאף אם לא יתעסק הגוי בשבת לא יפסיד חלקו בחול¹⁴, ואין בזה איסור משום אמירה לדעת המ"א בסי' ש"ז, ואף לדעת הש"ך ביוד" סי' רצ"ד¹⁵, י"ל דכיון שאין לו ריוח לא מחוי כמעמיד פועל (וכהיא גוונא¹⁶ כתב הרא"ש סוף פ"ק דשבת¹⁷, וזאתבר בריש סי' רמ"ו¹⁸ לננין השכרת כלים. אלא דהתם אין הריות אלא בשעת ההשכרה, שמשכיר לו ונותן לו רשות שאם ירצה שיעבוד אף בשבת, אבל אח"כ לא איכפת ליה שאף אם לא יעשה בשבתות לא ינכה לו כלום, כמ"ש המ"א ריש סי' רמ"ג¹⁹, לכן אין איסור אלא כשמשיכיר בערב שבת, אבל כאן כשמגויגו השבת והגוי מסיק שי ריוח לישראל שסיק לו כנגדו בחול, לכך מחוי כעושה בליתוהו שאמר לו טול אתה כו', עיין מ"ש בסי' רמ"ד²⁰, דההיא ברייתא ששנינו² לא יאמר טול כו', וכן מה שהוסיפו הפוסקים²¹ בתנור ומרחץ כו', הכל מיירי בכהאי גוונא שאין לישראל ריוח במעשה שבת לאחר שאמר לו טול כו'²², ולהכי הוצרכו לטעם לפי שהמלאכה מוטלת על שניהם²³. ור"ת שאסר אף כשאניה מוטלת על שניהם לדעת התוס'²⁴, ולמד ממרחץ²⁵ ששניהם שותפין בו²⁶, אף את"ל דס"ל²⁷ דלעולם הוה כמעמיד אף שאין לישראל ריוח, דומיא דשותפין שירשו מרחץ שאין להם הקנה כלל²⁸, וגם²⁹ אף שאין המלאכה מוטלת על שניהם כמעשה דתנור. מכל מקום אנן קי"ל כהפוסקים המפרשים טעם האיסור משום דמוטלת על שניהם דוקא, מיהו עכ"פ כשאין ריוח לישראל³⁰, אבל כשיש ריוח לא מצינו חולק על התוס' בזה³¹.

ומיהו לפי זה אפשר שלא בעינן שלא יהיה לישראל חלק מעולם בשבת³², דאף אם עשה כן ר"ת לדעת התוס'³³, היינו משום דס"ל דאף כשאין ריוח אסור משום דה"ל כמעמיד בידיים, כמו

נו מ"א שם. וראה קרא סק"ד.

צינים לקונטרס אחרון

צד שפירש בדברי ר"ת, שהנכרי מסיק התנור כל השבוע, רק שבתות כל הריות שלו (דלא כרא"ש וסי' התרומה שפירשו בדבריו שהיו שותפים, וכדלקמן).
צה שבחוססתא דמאי פ"י ה"ג, כמכואר בתוס' שם, צו ולתארוה א"ך אפשר ללמוד ממקום שהמלאכה מוטלת על שניהם, לדין כמעמיד פועל (באניה מוטלת על שניהם).
צז כאלו מעמיד כו' (ולכן למד משם למעשה דתנור שאין המלאכה מוטלת על שניהם), וא"כ גם שם אסור כשנתן לו משלו כמו במעשה דתנור. צח שלא שייך בזה התקנה של ר"ת (לקבל החוב כו'), וגם לא שייך התקנה דלקמן סט"ו (לכטל השותפות ולהשתתף מחדש), שהרי ישאר חלקו שלו ואסור מטעם כמעמיד פועל כו'.
צט למד מזה לאסור מטעם כמעמיד כו' גם כשאין המלאכה מוטלת כו'.
ק ולכן כני שם בחזרו ונשתתפו והתנו, אף שנתון לו משלו.
קא ושם גם לדין צריך לקבל החוב כו' ולהתנות מתחלה (כדלקמן סי"ב במסג'ר).
קב וסגי במעשה דתנור שיתנה עתה (כדלקמן שם בפנים, בלי המוסג'ר).
קג במעשה דתנור שצוה לקבל החוב כו'.

פא פ"ו הי"ז: המשתתף עם הגוי במלאכה או בסחורה או בתנות אם התנו בתחלה כו', אף ששע עת התנאי היתה תנאי סתורה של הישראל.
פב סעיף א (שהעתיק לשון הרמב"ם), ובס"ג, בשותפין בסחורה, דסגי במה שמכטלים השותפות והחודים ונשתתפים ומתנים.
פג מ"א"כ כעבורא דר"ת, שבעבוד זאת מסיק הגביר את התנור בחול בשביל הישראל.
פד ס"ק ד, ודשל ישראל אסורה אמירה אפילו בלא ריוח לישראל, וכוותיה פסק לקמן סי' שו סל"ה.
פה זה שנתבאר שכשמקנה לו ויש לישראל ריוח מהמלאכה בשבת מחוי כמעמיד פועל, מצינו כהאי גוונא כו'.
פו סי' לו.
פז סעיף ב.
פח ס"ק א.
פט ק"א סק"א ד"ה ועוד שי לומר והוא עיקר, צ ע"ז כב, א.
צא כדלקמן ריש סי' ושי"ג.
צב כדלעיל סי' א (שגם כשהיה אחר שאמר טול אין להישראל ריוח במעשה שבת), וא"כ לא שייך בזה הטעם של מחוי כמעמיד פועל בידיים. אבל ראה לעיל שם בסוף הסעיף, שגם בזה הביא הטעם של כמעמיד כו'.
צג ובהו סגי שמתנים בתחלה, אף שנתון לו משלו.

הלכות שבת רמה

יא ואפילו התנה עמו כן מתחלה קודם שנשתתף עמו בשכר התנור אין זה מועיל כלום שאין התנאי מועיל אלא כשיש להנכרי חלק בגוף הדבר שעושה בו המלאכה שאז כשמתנה עמו מתחלה שיהא שכר השבת להנכרי לבדו ושכר יום אחד להישראל

קונטרס אחרון

שדקדקו התוס' לכתוב תיבת בידים, להורות דאף כשאין ריוח וגם לא ס"ל הא דהמלאכה מוטלת כו' אפ"ה אטור, ועל כרחך צריך לומר משום דהוה כמעמיד ממש בידים, הילכך אין מועיל מה שמקנה לו אח"כ לשבתות אפילו בהבלעה, כיון דהוה ליה כאומר ממש לעשות בשבת ומקנה ונותן לו במה לעשות, שאטור לדעת התוספות¹⁷ וסיעתם שהביא הש"ך שם, אף על פי שאין ריוח לישראל מזה. אבל לדידן דקו"ל דכשאין ריוח לא מיתסר אלא משום שהמלאכה מוטלת כו'¹⁸, ולא ס"ל דהוה כאומר ממש לעשות, אלא דכשיש ריוח¹⁹ מחזי כאומר כו' או מחזי כעושה בשבילו כמ"ש בס"י רמ"ד²⁰, א"כ אפשר דלא אמרינן הכי אלא כשעושה בשל ישראל, שלא הקנה לו אלא השכירו לו לשבתות, אבל כשהקנה לו אפילו בתנאי לא מחזי כאומר לו ולא כעושה בשבילו כיון שעושה בשל²¹ רמ"ה. ומ"ש בספר התרומה²² שר"ת צוה לקבל החוב כו', ס"ל דהמעשה היה גשבה חצי תנור כמ"ש הרא"ש²³, וא"כ המלאכה מוטלת על שניהם, לכן אין מועיל מה שמקנה אח"כ, וכן משמע בהדיא מדבריו שם²⁴. ואף להמ"א²⁵ דלא ס"ל כהתוס' שהביא הש"ך שם, מ"מ יותר נראה דס"ל כפרוש הראשון דלעיל²⁶, דבהנחות אשר"י מבואר דלא מהני הגנו משום דלא הקנהו לו לעולם, וע"כ לא מייירי בשעת קניית ישראל את התנור, שהרי לא נזכר שם כלל מענין קנייה זו, וגם לא שייך לשון יקנה לו חלק כו', ואפילו הכי כתב על זה המ"א דלא מיתסר אלא משום שכר שבת ובהבלעה שרי. ועוד אי אפשר לומר כלל כשלא היה לישראל חלק מעולם הוא שאטר המ"א בשם התוס' משום שכר שבת, הרי התוס' כתבו בפירוש כל התנור של ישראל הוה ליה כמשכיר כו' ע"ש, אלא ודאי דלדעת המ"א די במקנה אח"כ (וכמ"ש בפנים²⁷).

ועיין בחוספת שבת²⁸ שפירש טעם התנאי שצוה ר"ת הוא, שכשמחליף משכורתו מחזי כמעמיד פועל, אף שאין המלאכה מוטלת עליו משום דה"ל כמחליף, אבל כשמתנה בתחלת השותפות ה"ל כמשכיר בהבלעה ושרי, אף שאין לו כלום בגוף התנור ע"ש. וצ"ע דבהדיא כתב המ"א סק"ו דהוה ליה כמשכיר, ולא כתב דהוה ליה כמחליף. ועוד צ"ע שכתב כיון דמתחלה היה נוטל חצי שכר כל יום ויום ואח"כ החליף משכורתו כו', דבתוספות מבואר שאף בתחלה היה לאופה כך וכך ימים ולישראל כך וכך, ועוד דמשמע מלשונם שלא נטל עדיין אלא שהיה לו ליטול, ורשות ביד הישראל ליתן לו איוה ימים שירצה, ואין זה מחליף כלל. ואף כשנטל כבר במה זכה באותן הימים דוקא שהיה הישראל כמחליף בשביל כך, אם הישראל הניח לו מרצונו ליטול באותן הימים בשביל כך לא זכה בהן הנכרי לעולם, דכיון שלא התנה עם הישראל שיטול דוקא באותן הימים, אף שהחזיק בהן הוה ליה חזקה שאין עמה טענה. ועוד דמאי מועיל התנאי שמתנה בתחלת השותפות, כיון שאם לא היה מטיק בשבת לא היה מטיק לו בחול כמ"ש המ"א, א"כ הוא מרויח בהיסק השבת. ובהדיא כתב המ"א ריש ס"י רמ"ג²⁹ טעם היתר השכירות הוא

צינונים לקונטרס אחרון

קד ב"מ ז, א ד"ה חסום.	מוטלת על שניהם רק הנכרי מסיק בו) שלא מועיל מה שמקנה אח"כ.
קח כמבואר בפנים ס"א וס"ג.	קוב ס"י שו"ס ס"ק כט, שגם בחפצים של ישראל לא אטר אמורה לנכרי אלא כשיש ריוח לישראל.
קו במעשה תנורו נראה כאילו כו' (כמבואר בפנים כו' ס"י), ולא כמעמיד ממש.	וא"כ אין לפרש בר"ת כדלעיל.
קז קו"א ס"ק א.	ק"ג שלא הצריך ר"ת לקבל החוב כו' אלא לטובת הישראל שישאר השעבוד כו', אבל בלא"ה יכול להקנות גם אח"כ.
קח וא"כ א"צ במעשה התנור להתנות עם הנכרי בתחלה.	ק"ד לקמן ס"ב, שתיבת "מתחלה" לא נכתבה אלא במסנהד.
קט ס"י קמז.	קטו ס"ק ג.
ק"י ע"ג פ"א ס"י כד.	קטז ס"ק א.
קיא בתחלה שם, מוטלת על שניהם וכן תנור שיש לו לישראל חלק בו עם הגוי, ולפי"ז גם ר"ת מעולם לא אמר במעשה תנורו (כשאין המלאכה	

הלכות שבת רמה

מא

לברו הרי זה כמקנה לו חלקו שיש לו בגוף אותו דבר שיהא כל גוף אותו דבר קנוי להנכרי לברו כל ימי השבתות וכיום אחד כנגדן להישראל לברו אבל כאן שכל גוף התנור הוא של הישראל אף שהתנור עמו שיהא התנור בשבת להנכרי לברו מכל מקום לא הקנהו לו קנין גמור לחלוטין לכל השבתות אף אם לא יתעסק בתנור כנגדן בחול בשביל שכר הישראל אלא הקנהו על תנאי על מנת שיתעסק בחול כנגד השבת והרי זה כמשבירו לו לשבתות בעד שיעסקו בשבילו בחול והרי הוא נוטל שכר שבת שלא בהבלעה¹⁰¹:

קונטרס אחרון

משום שמשכיר לו בין שיעשה בין שלא יעשה. ועוד דמלשון הגהות אשר"י מובא בהדיא דהחילוק בין התנו דבשחפות להתנו דהכא, דהתם מקנה לו לעולם והכא אינו מקנה לו לעולם חלק בתנור, משמע בהדיא דהכא ג"כ מקנה לו חלק בתנור אלא שאינו לעולם. ואין לומר דלרבנות נקט הכא דאסור שלא בהבלעה, אבל בהבלעה אין צריך להקנות כלל דקיל משחפות, אי"כ מנ"ל לר"ת דאסור כלל בלא התנו, וכיון דהכא קיל משחפות דמיירי ביה בתוספתא דדמאי¹⁰² שמתנה ראייתו. אלא ודאי דשקלין הן, או דר"ת לא ס"ל שהמלאכה מוטלת כ"ו לדעת התוס', וא"כ התנו דהכא דומה ממש להתנו דשחפות לר"ת. והכא קיי"ל לענין גוף התנאי¹⁰³ אבל לא לענין זמן התנאי¹⁰⁴, דהא דאפשר דאף ר"ת מודה בהא דלא דמו להדרי משום דהתם המלאכה מוטלת על שניהם, ואפילו הכי לענין גוף התנאי דמו להדרי, דגם הכא כאילו מעמיד פועל כמו התם ממש, דהתם המלאכה מוטלת כ"ו אבל אין הישראל מרויח והכא הישראל מרויח אבל אין המלאכה כ"ו, לכך מדמה להו ר"ת להדרי לענין גוף התנאי¹⁰⁵. ואף שזה דוחק, מכל מקום ע"כ צריך לומר כן לדעת המ"א כמ"ש רמ"א.

ולענין פסק הלכה אין לנו להחמיר יותר, שאף אם דעת התוס' אליבא דר"ת הוא כפירוש הב' לדעיל¹⁰⁶, מכל מקום אפשר לדדין לא קיי"ל הכי כמ"ש רמ"א, ובפרט שבספר התרומה¹⁰⁷ וסמ"ג¹⁰⁸ ורי"ש¹⁰⁹ ורבינו ירוחם¹¹⁰ כתבו מעשה דר"ת בשחפות¹¹¹, ועוד שאף לדעת התוספות וסיעתם שהביא השי"ך¹¹² אפשר דאין איסור אלא בשבת עצמו אבל קודם השבת אין איסור¹¹³, ואף אם המצי' לומר דאסור אפשר דהיינו כשנותן לו רק כדי לעשות בשבת אבל כאן¹¹⁴ אם היה מסיק לו בחול בלא שייסיק בשבת היה נוה לו, ועוד דהתם אומר לו בפירוש לעשות אבל הכא אינו מיתשב כאומר בפירוש הנה אסור אף כשאין ריוח לישראל כגון שחופן בסתורה אף להתנות בתחלה כמ"ש לעיל¹¹⁵, וגם משום ריוח לחוד כיון דעבדי אדעתא דנפשיה אין איסור כלל, עיין בס"י רמ"ג ס"א בהג"ה ובמה שכתבתי בס"י רמ"ד¹¹⁶:

101 תוס' שם בשם הר"א אלהן. הגהות אשרי שם. מ"א
שם. ולענין פסח ראה לקמן סי' תנ ס"ז.

102 הגהות אשרי שם. לפי מה שנתבאר בקי"א ס"ק ד.
ולענין פסח ראה לקמן סי' תנ ס"ז.

צינונים לקונטרס אחרון

- ק"ו פ"ו הלכה יג.
- ק"ח שגם בהבלעה צריך להתנות.
- ק"ט דקיי"ל דהכא סגי במה שמקנה לו עכשיו ומתנה כ"ו (דלא כמו בשחפות שצריך להתנות בתחלה).
- ק"ב כפירוש הראשון דלעיל דר"ת עיין (שגם ר"ת לא הצריך לקבל החוב כ"ו מחמת איסור שבת).
- ק"ב לעיל ד"ה ומיהו.
- ק"ב ד"ה ועוד.
- ק"ב לעיל ד"ה ומיהו.
- ק"ב סי' קמז.
- ק"ב ל"ח ס"ה (כא, ד).
- ק"ב פ"ק דע"ז סי' כד.
- ק"ב נתיב יב ח"י"ב (פב, רע"ג).
- ק"ב שפ"ז גמ ר"ת לא הצריך לקבל החוב כ"ו בנידון דידן.
- ק"ב וי"ד סי' רנז ס"ק ד (ולקמן סי' שנו סל"ה).
- שכשנותן בשר לנכרי שישל לעצמו אסור אף שאין ריוח מזה לישראל; ונתבאר לעיל (ד"ה ומיהו) שמתעם זה לא מועיל שמקנה עכשיו התנור לנכרי.
- ק"ל וא"כ כאן שמקנה לו לפני השבת מותר.
- ק"ל שמקנה לו שישל לעצמו שכר ב' או ג' ימים, כדלקמן סי"ב.
- ק"ל ד"ה ומיהו. וכיון דהתם קיי"ל דמותר, אי"כ גם כאן מותר.
- ק"ל קי"א סק"א.

יב אבל מותר לו להתנות עם הנכרי¹⁰¹ (מתחלה¹⁰²) שיטול לעצמו שכר ב' או ג' ימים וכנגד זה יתן להישראל שכר ב' או ג' ימים אחרים אף על פי שהשבת הוא כאותן הימים שנוטל הנכרי וכנגדו נוטל הישראל אין בזה איסור משום שכר שבת כיון שנוטלו בהבלעה עם יום אחר¹⁰³ ומכל מקום אין תנאי זה מועיל אלא כשהקנה לו חלק בגוף התנור דהיינו שבמים אלו שהשבת בתוכם גוף התנור הוא קנוי להנכרי שנמצא הוא עושה מלאכה בתנור שלו ואינו נראה כשלוהו של ישראל אבל אם לא הקנה לו חלק בגוף התנור אסור לומר לו שיטול לו שכר ימים אלו שהשבת בתוכם בעד שיטק לו בחול דכיון שמיטק בשבת בתנורו של ישראל ויש ריוח לישראל בחוסק השבת שאם לא היה מיטק בשבת לעצמו לא היה מיטק לישראל בחול הרי נראה כאלו מיטק בשבת בשביל הישראל ובשליחותו שצוהו לעסוק בשבת¹⁰⁴:

יג אפילו אם המלאכה מוטלת גם על הישראל כגון שהם שותפים בתנור או במרחץ או ברחיים או במלאכה או בסחורה בחנות אין איסור כשלא התנו מתחלה אלא כשהוא עובד לברו כיום אחד בחול כנגד השבת שעבד הנכרי לברו ונוטל כל שכר יום ההוא לעצמו אבל אם כל ימות החול הם שוים בעבודה ובשכר יכול להשכיר כל השבתות לנכרי¹⁰⁵ בהבלעה¹⁰⁶ שיעבוד לברו ב' או ג' ימים ויטול כל השכר לעצמו הן רב הן מעט רק שיתן להישראל דבר קצוב בעד ב' או ג' ימים אלו אע"פ שהשבת בכללם אין בכך כלום כיון שאינו מצוה לו שיעשה בשבת והנכרי עושה מעצמו לטובתו.

ואף במקומות שאסורים שם להשכיר לנכרי תנור מרחץ ורחיים מפני מראית העין¹⁰⁷ מכל מקום כאן כיון שהנכרי שותף עמו אין כאן מראית העין שהכל יודעין שיש להנכרי חלק במלאכה זו ולהנאת עצמו הוא מתיכין¹⁰⁸ וממעם זה ככל מקום שהתירו בשותפות נכרי התירו אפילו עושה בפרהסיא ואין חוששין למראית העין¹⁰⁹:

יד וכן יכול לשכור את הנכרי שותפו בקבלנות¹¹⁰ דהיינו שיעבוד הנכרי גם בעד חלק הישראל ובעד כך וכך שכר שישתכר להלקו יתן לו כך וכך רק שלא יאמר לו שיעשה בשבת¹¹¹ אלא יאמר לו כל אימת שישתכר להלקו כך וכך אתן לך כך וכך והנכרי עושה לעצמו אפילו בשבת כמו שנתבאר בס"ד רמ"ד¹¹² שאין בזה איסור אלא משום מראית העין וכאן שהנכרי הוא שותפו אין כאן חשש מראית העין¹¹³:

טז כל מקום שמועיל אם התנו אם לא התנו בתחלה בשעה שנשתתפו יש תיקון על ידי שיבטלו השיתוף וימחלו זה לזה התנאים שביניהם ויחזרו להשתתף ויתנו בעת השיתוף ואם נשתתפו בתנות ולא התנו בתחלה יחזרו ויקחו כל אחד חלקו ויבטלו השותפות ואח"כ יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה ואם לקחו שרה בשותפות ולא התנו

נט ראה ק"א ס"ק ד המעם שצריך שיהיה, להתנות (כדי שלא יהיה כשלוהו) ושהיה בהבלעה (כדי לא היה שכר שבת).

ס ראה מה שהאר"ך בק"א שם, ב' אופנים, אם צריך להתנות בתחלה, או סגי בנה שמתנה עתה. וכאן נכתב במוסר (מספק).

סא מ"א סק"ג.

סב חשמונת הגהות אשרי. ועי' מ"א סק"ו. ועי' בקריא סק"ד.

טג דמ"א ס"ג.
טד דמ"א סק"ח. מ"ז ס"ג.
טה כדלעיל סי' רנ"ג ס"ג.
טו מ"א שם ובס"ק א.
טז ראה צ"צ או"ח סי' ל"ד ס"ד.
סח דמ"א ס"ג.
טט דמ"א שם, וכדלעיל סי' רנ"ג ס"א.
ע ספק יב.
עא כדלעיל ס"ג.

הלכות שבת רמה

מג

בתחלה יבקשו מהמוכר שיחזור להם דמיהם ואח"כ יחזרו ויקנו ממנו קנין חדש ויתנו בעת הקנייה^{טז} (ועיין בה"מ סי' קצ"ד דין קניית הנכרי וע"ש סי' קפ"ט^{טז}):

מז מותר ליתן לנכרי סחורה למכרה או מעות להתעסק בהן ואף שהנכרי מתעסק בהן בשבת אין בכך כלום^{טז} כיון שהישראל לא צוה לו שיתעסק בשבת^{טז} ובלבד שיציקין לו שכר בעד מרחו^{טז} או שיתן לו חלק מהריוח שריוח שאז הוא מתכוין בעסקו בשבת למוכר עצמו להרבות בשכרו והישראל נהנה מאלו^{טז} כשנוטל גם שכר שבת בהבלעה^{טז}.

ואין לאסור מפני מראית העין שלא יאמרו שהוא שלוחו של הישראל לפי שאין הכל יודעין שמעות אלו וסחורה זו הן של ישראל^{טז}:

יז כמה דברים אמורים כשאין המלאכה מוטלת כלל על הישראל רק על הנכרי לברו שאין אין הנכרי כשלוה לעשות מלאכה בשבת כיון שאינה מוטלת כלל על הישראל^{טז} או אפילו אם היא מוטלת ג"כ עליו אלא שאינו עושה לברו יום אחד כנגד יום השבת שעשה הנכרי לברו^{טז} שכיון שאין הישראל פורע כלום להנכרי בעד עבודתו בשבת לברו אין הנכרי מתכוין כלל בעבודתו בשבת רק בשביל עצמו ולא בשביל הישראל ואינו כשלוה אבל אם הוא עושה לברו יום אחד כנגד יום השבת שעשה הנכרי לברו^{טז} הרי הנכרי כשלוה^{טז} ואין תקנה לזה אלא שלא יהנה כלום ממעשה הנכרי בשבת דהיינו שכל השכר של השבת יניח להנכרי לברו אלא אם כן הוא הפסד גדול שאז יש לסמוך על דעת המתורין להנות משכר שבת בהבלעה ע"ד שנתבאר^{טז}:

יח ישראל שלקח תנור למשכון וקיבל עליו הנכרי שמה שיעלה שכר התנור יתן כולו להישראל ברבית מעותיו מותר לקבל ממנו גם שכר השבת אפילו שלא בהבלעה לפי שגוף התנור הוא של הנכרי ואין להישראל חלק בו כלל וגם אין הישראל אומר לו שעשה בשבת אלא הנכרי מעצמו הוא עושה למוכרו כדי לשלם חובו שנתחייב ליתן שכר התנור להישראל ברבית מעותיו^{טז}:

יט אם אפו נכרים בשבת בתנורו של ישראל בעל כרחו ונתנו לו שכר התנור אסור להנות ממנו^{טז} עולמית בין לו בין לאחרים^{טז} מפני שהוא שכר שבת^{טז}:

עא כדלעיל ס"ח, אף שמעיקר הדין אין כאן איסור שכר שבת בכל אופן.

עב תמיד חשונה שם. שו"ע סוס"ה.

עג תשובת רב שרירא נאמן שם. רמ"א ס"ד.

עד כדלעיל ס"ח הש"נ.

עה תשובת רב שרירא נאמן שם. רמ"א שם.

עו לבוש סוס"ה. וכיון שהמלאכה בשביל הישראל הרי מעות אלו שכר שבת כדלעיל ס"ד וע"ס.

עז לעיל ס"ו.

עח תוס' ע"ז כב, א ר"ה לא. ודו"ש שם. מור וש"ע ס"ה.

עט מודרכי שבת פ"ק סי' רטו. שו"ע ס"ו.

פא רמב"א ע"ז כג, ב. וראה מ"מ וציונים. שו"ת מרש"י.

פב ח"ב סי' כג. הערות בשו"ע אדמו"ר ע"י 34.

פג מודרכי שם. רמב"א שם. תוספת שבת ס"ק ג.

עב כ"י ר"ה ואם לקח השה' ממשמעות התוס' שם. שו"ע ס"ג. ונתבאר בק"א ס"ק ד.

עג מ"א סק"ו. וראה גם לקמן סי' תמ"א ס"ב וסי"ב. סי' תמ"א ס"ב וסי"ב.

עד הוב"ס פ"ו ה"ח בשם הגאונים (תשובת רב שרירא נאמן. הוב"ב כ"י ה"ח ח"ל תשובת). מור וש"ע ס"ד וס"ה. וראה גם לקמן סי' שז ס"ב.

עה ראה לעיל סי' רנד ס"ב. שאם קובע לו מלאכתו בשבת אמר אפילו כשנתן לו חלק בריחה. וראה שו"ת סי' ב, ש"כ"פ יש עצה למכור לנכרי את הסחורה שימכור בשבת.

עו שו"ע ס"ה.

עז כדלעיל סי' רנג ס"ו – לענין ארים. ולענין קבלות ראה לעיל סי' רנד ק"א ס"ק א.